

บทที่ ๑

บทนำ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นธนาคาร เฉพาะกิจของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนแก่เกษตรกรในการประกอบอาชีพการเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากการเกษตรเป็นสาขาการผลิตที่ขาดแคลนเงินทุนมากที่สุด แม้ว่ามีสถาบันการเงินหลายประเภท แต่ไม่อาจสนองความต้องการของสาขาการเกษตรได้ เพราะการผลิตสาขาการเกษตรมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงการสนับสนุนด้านเงินทุนแก่สาขาการเกษตรจากสถาบันการเงินต่าง ๆ จึงมีน้อยมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการตั้งสถาบันการเงินเพื่อการเกษตรขึ้นเป็นการเฉพาะ/และเมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทยว่า การเกษตรเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด กล่าวคือเป็นแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติถึงร้อยละ 24 เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศหรือรายได้จากการส่งออกสูงถึงร้อยละ 60 และประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยประกอบอาชีพการเกษตร

แม้ว่าการเกษตรเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญแต่การผลิตการเกษตรยังมีลักษณะที่ล้าหลังทั้งนี้มิใช่สาเหตุร้ายกันหลายประการ อาทิ ปัญหาเรื่องดินฟ้าอากาศ ความไม่แน่นอนของราคาพืชผล ตลอดจนการขาดแคลนเงินทุนสำหรับการผลิตและเพื่อพัฒนาการผลิต เมื่อการเกษตรมีบทบาทค่อนข้างสูงในระบบเศรษฐกิจ ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาการเกษตรเป็นสำคัญ ^{1/}

✓ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงเป็นทางออกหนึ่งในการแก้ปัญหาเรื่องแหล่งเงินทุนสำหรับการผลิตการเกษตร นับตั้งแต่มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้น เมื่อปลายปี 2509 เป็นต้นมา กิจกรรมของธนาคารก็ได้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ แต่เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรที่มีอยู่จำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ การให้บริการด้านเงินทุนแก่เกษตรกรจึงยังไม่ทั่วถึงทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารไม่อาจขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว เพราะนั่นหมายถึงต้องมีเงินทุนจำนวนมหาศาล ขณะที่การระดมทุนมีอยู่ค่อนข้างจำกัด กล่าวคือ

^{1/} ชีระพงษ์ วิทิต เศรษฐและคณะ, เศรษฐกิจของประเทศไทย : ปัญหาและนโยบาย, คณะพัฒนาเศรษฐกิจ สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ 2520, หน้า 17

เงินทุนส่วนหนึ่งได้จากรัฐบาล ซึ่งมีไม่มากนัก และมีอัตราการเพิ่มขึ้นที่ช้ามาก อีกส่วนหนึ่งได้จากการระดมเงินออมในประเทศโดยตรง โดยการแข่งขันกับสถาบันการเงินอื่น ๆ ปัญหาของการระดมเงินออมหรือเงินฝากจากในประเทศที่สำคัญ ก็คือ เงินฝากมีต้นทุนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนของเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกร นอกจากนี้ก็มีเงินทุนจากการกู้ยืม ซึ่งมีทั้งการกู้ยืมจากในประเทศและต่างประเทศ เงินกู้ยืมนี้มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของธนาคารอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นแหล่งเงินทุนระยะยาวที่มีต้นทุนต่ำ ทำให้ต้นทุนของเงินที่ไ้มาใช้โดยส่วนรวมไม่สูงจนเกินไป และสามารถปล่อยเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกรในอัตราที่ต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานค้ำเงินสินเชื่อการ เกษตรนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่านอกจากจะมีความเสี่ยงสูงแล้ว ยังมีค่าใช้จ่ายสูงอีกด้วย ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้กล่าวได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการขยายตัวของธนาคารอยู่เหมือนกัน แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การ เกษตรก็สามารถดำเนินงานมาได้โดยดีตลอดมา และยังเป็นสถาบันการเงินเพียงแห่งเดียวที่มีบทบาทการให้สินเชื่อการ เกษตรมากที่สุดของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาโครงสร้างของแหล่งที่มาของเงินทุน โดยพิจารณาในแง่ของต้นทุน และผลกระทบของโครงสร้างที่มีต่อต้นทุน
2. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมกับต้นทุนของเงินทุนว่ามีความแตกต่างมากน้อยเพียงใด และวิเคราะห์ถึงอัตราผลตอบแทนของการดำเนินงานกับต้นทุนรวมเพื่อพิจารณาว่ามีผลต่อการดำเนินงานเพียงใด
3. ศึกษาถึงบทบาทหรือการดำเนินงานของธนาคารว่า มุ่งที่จะเป็นแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำสำหรับ เกษตรกรมากกว่าการมุ่งกำไรจริงหรือไม่

ข้อสมมติฐาน

1. โครงสร้างของแหล่งที่มาของเงินทุนส่วนใหญ่มาจากแหล่งเงินทุนภายในประเทศ โดยเฉพาะกรณีของเงินฝากจะมีต้นทุนสูง ขณะที่วัตถุประสงค์ของธนาคาร เพื่อการ เกษตรและสหกรณ์การ เกษตรต้องการปล่อยเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ภายใต้โครงสร้างเงินทุน

ดังกล่าว จำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุนที่เข้ามาประกอบกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น

2. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง เพราะการให้สินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้แก่ลูกค้าที่เป็นเกษตรกรรายย่อยจำนวนมาก

3. การขยายกิจการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะทำให้มีค่าใช้จ่ายมากขึ้นกว่าการเพิ่มความสามารถทำกำไร

ขอบเขตของการศึกษา

จะศึกษาบทบาทและการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรระหว่างปี พ.ศ. 2515-2525 ในแง่ของการวิเคราะห์ต้นทุนของเงินฝากและเงินกู้ยืม เปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนของเงินให้กู้ยืม และวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนทั้งสิ้นจากการดำเนินงาน เปรียบเทียบกับต้นทุนรวม ตลอดจนพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในเชิงการขยายตัวของเงินให้กู้ยืมกับกำไร ค่าใช้จ่ายดำเนินงานและจำนวนลูกค้า

วิธีการศึกษา

1. การรวบรวมข้อมูล ได้จากเอกสารและวารสารต่าง ๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และการให้สินเชื่อการเกษตรในประเทศไทย

2. ข้อมูลที่เป็นตัวเลขและสถิติได้จากงบดุลประจำปีของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานเศรษฐกิจรายเดือนและรายปีของธนาคารแห่งประเทศไทย รายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3. วิเคราะห์และตีความข้อมูล ในการคำนวณต้นทุนและอัตราผลตอบแทน หากจากอัตราส่วนค่าใช้จ่ายและรายรับทั้งสิ้นในรอบปีต่อจำนวนทุนดำเนินงานเฉลี่ยระหว่างปี คิดเป็นร้อยละ ส่วนวิธีการทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) และการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ (Hypothesis Testing)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบว่าต้นทุนของเงินทุนมีอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือไม่
2. ทำให้ทราบถึงช่องทางในการจัดหาเงินทุนและทราบว่าแหล่งที่มาของเงินทุนนั้น ๆ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานของธนาคารมากน้อยเพียงใด
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานอันเป็นแนวทางที่จะแก้ไข
ปัญหา

คำจำกัดความ

ชกส. หมายถึงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
 สินเชื่อเพื่อการเกษตร หมายถึงการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรรายย่อยประกอบการกสิกรรม
 ประมงและการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับสินเชื่อคือเกษตรกรทั้งที่เป็นเอกชนและนิติบุคคล

เกษตรกร หมายถึงผู้ประกอบการอาชีพในการทำนา การทำไร่ การทำสวน การเลี้ยงสัตว์
 การประมง การเลี้ยงไหม และสาวไหม การทำนาเกลือ การปลูกกล้วยไม้หรือไม้ดอก การปลูก
 ไม้สน การปลูกสวนป่า การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงกุ้ง การเพาะเห็ด หรืออาชีพการเกษตรอื่นตาม
 ที่คณะกรรมการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรกำหนด และหมายรวมถึงนิติบุคคล
 ที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการดังกล่าว

ปีบัญชี หมายถึงรอบปีแห่งการดำเนินงาน ซึ่งแยกออกได้ดังนี้คือ

1. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 - 2519 ปีบัญชี หมายถึงเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม และ
 สิ้นสุด ณ 31 ธันวาคมของปีเดียวกัน
2. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 - 2525 ปีบัญชีจะสิ้นสุดในวันที่ 31 มีนาคม โดยเริ่มปีบัญชี
 จากวันที่ 1 เมษายน ของปีหนึ่ง และไปสิ้นสุด ณ 31 มีนาคม ของปีถัดไป ยกเว้นปีบัญชี 2520
 ซึ่งเริ่มจากวันที่ 1 มกราคม 2520 สิ้นสุด ณ 31 มีนาคม 2520

เงินทุนทั้งสิ้น หมายถึง เงินทุนที่ ชกส. ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานของธนาคาร ซึ่งแหล่งที่มาของเงินทุนได้แก่ จากแหล่งเงินฝาก เงินกู้ยืม และเงินกองทุนจากเจ้าของกิจการหรือทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว

ต้นทุนของเงินทุน หมายถึง อัตราผลตอบแทนที่ ชกส. จ่ายให้แก่เจ้าของเงินทุนจากการที่ ชกส. ได้เงินทุนนั้น ๆ มาดำเนินงานกิจการ ในการศึกษาในที่นี้จะเน้นเฉพาะต้นทุนเงินทุนที่ได้จากแหล่งเงินทุนภายนอกและมีผลตอบแทนหรือมีดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายออกไป ซึ่งได้แก่ ต้นทุนเงินฝากและต้นทุนเงินกู้ยืม ส่วนต้นทุนเงินกองทุนจะไม่นำมาพิจารณาเนื่องจาก ชกส. แทบจะไม่มีการจ่ายปันผลให้แก่เจ้าของทุนและผู้ถือหุ้นรายใหญ่ก็คือรัฐบาล ดังนั้นเงินกองทุนจึงไม่มีต้นทุนในรูปแบบของตัวเงิน คงมีเฉพาะต้นทุนแห่งโอกาส (Opportunity Cost) เท่านั้น ต้นทุนเงินทุนจึงหมายถึง ต้นทุนของเงินฝากรวมกับต้นทุนของเงินกู้ยืม

อัตราค่าใช้จ่ายเงินทุนต่อเงินทุนทั้งสิ้น หมายถึง อัตราส่วนผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยที่ ชกส. จ่ายให้แก่เจ้าของเงินทุนต่อจำนวนเงินทุนที่มีอยู่ทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ

อัตราค่าใช้จ่ายค่าดำเนินงานต่อเงินทุนทั้งสิ้น หมายถึง อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของ ชกส. ต่อจำนวนเงินทุนทั้งสิ้นคิดเป็นร้อยละ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย